LIF I NORDEN,

SKIZZ

AF

FREDRIKA BREMER.

STOCKHOLM,
HOS C. A. BAGGE.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1849.
Printed in Sweden

LIF I NORDEN.

I Mars 1849.

»Giennem hele Naturen opdage vi en Virksomhed, der ingen Hvile kjender. Hvad for vore Öine synes Ro, er kun en langsom Forandring,» säger H. C. Örsted, i sin lära om naturens allmänna lagar. Och ej blott för naturen, för menniskan, nationen, verlden, för allt skapadt gäller den store naturforskarens ord. Skön och betydelsefull är derföre den gamla nordiska mythen om verldsträdet, hvars krona, för att ej vissna, måste hvar morgon på nytt begjutas med vatten ur Urdabrunnen. Deraf grönska ständigt löfven, säger Eddan, och af löfven faller »dagg i dalar», honungsdagg, hvaraf bien hemta näring. Sant och skönt. Ty trädet lefver ej blott genom sina stora grenar; det andas äfven genom sina minsta löf. Dessa bära solens kraft och luftens saft på osynliga

vägar ned till roten, och den mäktiga safven uppstiger från roten äfvenså till dem. I denna växelrörelse rör sig allt lif i himmelen och på jorden. Vän i söder! Jag vet, att lifvet i norden synes dig nästan som ett liflöst, som björnens i vinterdvalan, som Urani långsamma gång kring solen, i jemförelse med Mercurii hvirflande vals — söderns lif. Och det må tillstås, att lifvet i norden kan, i jemförelse med det i södern, kallas ett stilla lif.

Men stilla lif är ock den uppspirande plantans, den mognande fruktens, den stigande dagens, den framgående vårens lif, om än det bryter fram med makt. Och så är nordens lif i denna stund. Jag talar om den Skandinaviska norden. Och då en vänlig stjerna i denna tid fört mig till den del deraf, der detta lif rör sig som lifligast, det vill säga till Danmark, så vill jag tala med dig om lifvet der. Dock är detta i sina väsendtliga yttringar icke skiljdt ifrån det, som samtidigt rör sig i Sverige och Norrige.

Danmark! Du känner det, och du känner det icke, detta underliga lilla ö-rike, som sträc-

ker sig från nordpolens granskap, der grönländaren tumlar sin »Kajack» under isiga vågor, och ser sina fäders själar leka och jaga i norrskenens flammor; der den eviga döden tyckes uti Issefjorden ha rest pelarne till sitt tempel af aldrig smältande isberg, som blott skakas och stundom störta för menniskoröstens ljud,*) och till söderhafvet, der under glödande

*) »Den, som icke flera gånger har sett denna fjord, tage hela sin inbillning till hjelp, och han skall likväl icke kunna rätt föreställa sig den. Man tänke sig en sträckning af många mil full af isfjell, så stora, att de räcka 2- till 300 famnar under vattnets yta. Vid förbifarten ser man hus, slott, portar, fönster, skorstenar o. s. v. Då några fjell äro hvita, andra blå, andra åter gröna, allt efter som de äro blifna till af sött eller salt vatten, så förhöjes deraf illusionen, isynnerhet när solens mäktiga strålar komma till hjelp. — — De hafva en tilldragande kraft, hvartill, utan tvifvel, strömmen bidrager mycket, så att till och med stora skepp stå i fara att drifva på dem. — — Grönländarne äro förtroliga med dem, ehuruväl många betala denna tilltro med lifvet. Men då skälhundarne gerna uppehålla sig i deras närhet, så måste de komma att söka dem der, och hemta bröd eller död. Echo't är så starkt vid isfjellen, att när man vid förbifarten talar under dem, hör man ej allenast sina ord tydligt åter från toppen, men är denna rutten, som det kallas i landet, d. v. s. skröp-

linien, sockerröret och kaffebusken framdrifvas under negrens vård, och naturlifvet aldrig upphör att blomma i prakt. Mellan Grönland och St. Croix, den eviga vintern och den eviga sommaren, är en Archipelag af öar, lydande under Danska kronan; Island med nordens äldsta minnen, skaldernas volkaniska vagga; Ferröarne, egendomliga i natur och befolkning, der ibland klippor och töcken solen diktar Ossianska gestalter; »Halligerna», der menniskorna och hafvet kämpa om jorden, m. fl. m. fl. Men det egentliga Danmark, det äldsta och ursprungliga, det, vid hvars vagga Valasången ljöd, det, som gemensamt med Sverige och Norrige har en Mythlära, och i den en lifslära, högre än något annat folks på jorden, det, från hvars kuster Norrmanna-tågen utgingo kring verlden med hjeltar och sånger, det egentliga Danmark, moderlandet, utgöres af de stora, fruktbara öarne, der bokskogarne susa, der storken — Danmarks heliga fogel — bygger bo;

---

lig, så skakas den så vid ljudet, att den nedstörtar, och då — ve dem, som äro i närheten!»

Ur »Egede Saabejes Dagbog.»

på hvars blåa fjordar purpurröda Dannebrog svajar, de sköna öarne Seland, Jutland och Fyen. Der har Danafolket sitt hem, hemmet, om hvilket Ingeman sjunger:

»Dannevang med grönne Bred,
Ved den blanke Vove,
I dit Skjöd er Kjerlighed,
Fred i dine Skove. —
Fuglen synger höit i Sky
Over Kæmpehöje.
Mens i Dalen smiler bly
Vaar-Violens Öie.»

Blodiga Christian! Sveriges bödel, hur kunde du födas bland detta folk, i detta land?!

Det är ett vänligt herrligt öland, ett land af gröna böljande marker, som utan berg och klippor, endast med fruktbara slätter och sköna skogar uppstiger ur hafvet. Seland med rika sädesfält, gamla städer med gamla, stolta minnen, kämpehögar och borgar; Fyen med sina trädgårdar, sköna herregods, rika bondgårdar; Jutland med heden, Vesterhafvet, Himmelberget, stora naturscener, som nästan dyrkas af dem, hvilka sedan barndomen lefvat med dem. Kring de stora öarne sluter sig en krans af

små, ofta rätt små öar, som likväl bära stora minnen, så från sagans dar, som från sednare tider, och som åt det gemensamma moderlandet fostrat mången stor man. Det andas ett friskt, vänligt, vårligt lif öfver dessa öar, som nordhafvet med Kattegat, österhaf och vestervågor omböllja. Det står i harmoni med folkets anda. Ty, oaktadt allvaret i de fordna minnena, oaktadt nordandens prägel i familjelifvets, i folklifvets riktning, så kan man ej neka, att Skandinavien i Danmark har sin förbindelse med det sydliga Europa, och att söderns lif rör sig hos det danska folket, jemte öboers naturliga lifighet i lynne och folkefärd. Detta folk har i sednare tid genomgått en stor förvandling, utan att dock förlora sina egendomliga drag. Det har pånyttfödt sitt lif, eller rättare, det har vaknat till medvetande af sitt egentliga lif.

Det gifves en vår äfven i folkets lif, då det inre lifvet liksom spränger sina höljen och blommar fram med makt. Det är den tid, då folket kraftigt fattar sig, som *ett folk*, en lefvande enhet, en evig, odödlig genius, med

egendomligt lif, egendomlig mission i mensklighetens historia. Icke kommer denna vår på en gång, som med trollslag. Nej. Tysta strömningar uti lifvets källor, stilla solverksamhet, väckande vindar — stormar eller zefyrer — förbereda den långt förut. Så ock här. Hvad ren fäderneslandskärlek, hvad stort sinne för det menskligt stora, hvad snille och dygd verkat genom Danmarks män och qvinnor, hvad det lilla landets stora konungar, statsmän, krigare och skalder verkat under förflutna århundraden till landets ära, till folkets väl, till befordrande af den vår, vi tala om, det måste vi här lemna onämndt — litet blott deraf är det i alla fall, som historien nämner; —. hvem känner Nilkällorna på jorden?! — Men vi hänvisa derpå, för att ej fela mot rättvisa och pietet. Våren är kommen, den vår, som dessa ädla förberedt, och om dess fenomener vill jag här tala, sådane de här i landet uppenbarat sig inom detta århundrade, isynnerhet under de sista tjugu à trettio åren, sådana jag sett och ser dem här än i dag, uti lefvande lifvet. Betrakta de

flygtiga dragen, som svaga försök att återgifva intryck och bilder, för evigt präglade i hjertats minne.

Julaftonen 1848 — en kall och mulen vinterqväll — befann jag mig i Köpenhamn, i en stor sal, der öfver hundrade barn — gossar och flickor — stimmade, sjöngo och dansade kring en hög julgran, lysande af ljus och blommor, frukter, kringlor och kakor, ända upp mot taket.

Men klarare än ljusen i trädet lyste glädjen i barnens ögon, liksom hälsans blommor på deras friska anleten. En sorgklädd, skön och ståtlig medelålders fru gick omkring ibland barnen, moderligt huld, betraktande deras arbeten i sömnad och slöjd, uppmuntrande, belönande, kärleksfullt. Barnen trängdes omkring henne; alla sågo upp till henne, alla tycktes älska, ingen frukta henne.

Det var i en Asylskola jag befann mig, det var Danmarks moderliga, fast barnlösa drottning, *Carolina Amalia*, som jag här såg omgifven af de fattiges barn, hvilka hon gjort till sina. Det var en skön tafla. Och hvad

jag här såg, var äfven en bild af ett lif, en rörelse, som i denna tid genomgår samhällslifvet i norden. Det är det qvinligas, det moderligas rörelse inom samfundet, att upplåta sig till omfattande af en större krets, till vårdande af barndomens slägter, äfven utom det egna hemmet, till frälsande, till upplyftande af alla vanlottade små. Det är det moderligas utträdande ur det enskilta lifvet i det allmänna, till bildande af ett nytt hem. Asylet är dess upplåtna famn. Här jemnar den christliga kärleken ödets orättvisor, här ryckes barnet undan inflytandet af föräldrars olyckor eller fel, för att bevaras åt samhället och fostras till dess gagn. Tyst framgår det moderligas makt, för att pånyttföda menniskoslägtet till dess barnaålder. Men vi tro på denna makt, mer än på någon annan jordisk, till utförande af detta verk, om öfverhufvud en sådan pånyttfödelse skall äga rum. Och att nordens qvinnor allt klarare synas uppfatta denna kallelse, och att nordens drottningar, Carolina Amalia i Danmark, liksom Josephina i Sverige, gå i spetsen för denna moderliga rörelse, är,

blott en pligt att erkänna. Denna stannar i öfrigt ej vid barnavården, men sprider sin välgörande verksamhet i mångfaldiga förgreningar till olyckans barn, till de ensamna, de sjuka, gamla och vanlottade inom samfundet, som besökas och hjelpas eller hugsvalas af de lyckligare lottade. *) Välsignad är den materiella hjelpen i de nödlidandes hyddor, men mera välgörande ännu är den andliga verkan, som åstadkommes genom det personliga kärleksfulla deltagandet af de rika (på andligt eller lekamligt gods) för de fattiga i samhället.

Till denna verksamhet sluter sig den icke mindre verksamma från männernas sida, stödjande den förra, och vidtagande der denna ej mer räcker till. Vi vilja anföra blott ett exempel härpå. För omkring tretton år sedan såg man stryka omkring på Köpenhamns gator ett talrikt slägte, (som man dess värre, äfven kän-

---

*) Som ett af de mest verksamma välgörande sällskap i Köpenhamn, bör nämnas »den Qvindelige Plejeförening» under drottningens beskydd, och under anförande af öfverhofmästarinnan, den allmänt aktade fru Rosenörn.

ner i Stockholm och der nämner »hamnbusar») ett ohyggligt slägte, af tio till femton års gossar, med trasiga kläder och vilda, lurande blickar, foster af lasten eller eländet, och fostrade till alla laster, spejande efter tillfällen att roffa eller skada. En embetsman, som vid denna tid inträdde i hufvudstadens polisverk, herr A. Drewsen, blef uppmärksam härpå, tog sig saken till hjertat, och uppgjorde, i förening med flera liksinnade varma menniskovänner, en plan, för att på ett genomgripande sätt söka bota det här uppväxande onda. Sedan han uppgjort sitt förslag, påkallade han för detta medborgares uppmärksamhet. Han gjorde det ej förgäfves. Rika penningebidrag inflöto från alla håll, och medelst dessa förflyttades snart de uppväxande förbrytarena ifrån hufvudstaden till landets aflägsna provinser, der de insattes i goda, sedliga familjer, för det mesta af bondeståndet. Omplanterade i god jordmån ha dessa lastens unga telningar till större delen ombytt natur och blifvit goda och gagneliga samfundsmedlemmar, medan allt sedan denna tid antalet af brottmål inom hufvudsta-

den betydligt aftagit,*) och trefnaden derinom betydligt tilltagit under fortfarande vård af den vanvårdade ungdomen. Ty högst sällan stötes öga och känsla på Köpenhamns gátor, genom anblicken af tiggande barn.

Här ha vi Nilkällorna inom samfundet, de i hjertat fördolda, som ur sina tysta djup gå fram att bilda den välgörande flod, som fyller landet med god gröda. Det finnes ock tysta välsignelser. Ingen röst uttalar dem på jorden, men de hvila med hemlig solkraft öfver välgörarne, om än dagen stormar, om än natten gömmer eller glömmer! . . . .

Danmarks moderliga qvinnor; männer sådana som Drewsen, v. Osten, Brink-Seidelin, m. fl., och den vördnadsvärde *Collin*, tvenne konungars minister och i så många delar förtjent af sitt folk och fädernesland, böra ej sakna sådana.

*) Såsom orsak härtill torde äfven böra räknas de sednare årens lyckliga konjunktur för handel och näringar, som haft till följd en stigande välmåga hos de handarbetande klasserna, lätthet till arbetsförtjenst, god dagspenning o. s. v. I Danmark finnes intet egentligt proletariat.

Det kan för öfrigt ej skada att lyssna till dessa mäns ord i den berättelse, de nyligen afgifvit öfver deras verksamhet i den omnämnda riktningen. Det säges:

»Mångfaldiga äro de förhållanden, som vi ha lärt känna, genom att sätta oss i förbindelse med de familjer, hvilkas barn äro upptagna till försörjning, och vi ha dervid kommit till det erkännande, att de föremål, för hvilka de personer, som vilja förbättra arbetsklassens vilkor, framför allt böra verka, äro: en större sedlighet, en mera samvetsgrann barnauppfostran, mer allvar vid arbetet och för den individuella utvecklingen under detta, en större aktning för äktenskapets helighet och betydelse inom samfundet, och mera allmänt sinne för det husliga lifvets lycka. I dessa idéers tjenst har vår förening ingått med afseende på barnauppfostran. Den skall framdeles få en förökad betydelse i denna riktning, och vi äro förvissade att, ehuru i närvarande ögonblick andra förhållanden kräfva stora offer, skall dock föreningens verksamhet icke komma att sakna sina vanliga hjelpkällor . . .»

Dessa källor anlitas ofta; ty hvad som i Danmark göres till de behöfvandes hjelp och upplyftande till bättre vilkor, öfverträffas ej i något land. Men aldrig anlitas de, i menskighetens namn, för något allmänt eller enskilt godt, utan att rikeligen flöda. Sådant källsprång kommer ur ett folks hjerta. Här äro guldminor, rikare, outtömligare än Californiens! . . .

Dansken talar icke gerna om sitt hjerta. Han vill stundom inbilla sig och andra, att han icke just har mycket »sådant noget.» Men han är en i grunden hjertlig och godmodig man. Ingen älskar varmare, trofastare än han. Först af allt sitt fädernesland. Dansken älskar Danmark som sin älskarinna, sin unga, vigda maka. *Holger Danske*, folkets national-genius, varmhjertad, trofast, tapper, alltid nära i nödens stund, en symbol af folkets lif.

Dansken i Köpenhamn, eller Köpenhamnaren, är icke fullt så godmodig, som dansken i allmänhet, och har stundom hufvud på hjertats bekostnad. Han är kritisk; han har en snabb blick för det misslyckade och felande

hos sin nästa — särdeles på litteraturens område. (Holbergs ande lefver ännu i Köpenhamn.) Och väl blir denna kritiska riktning stundom för öfvervägande, och väl gör sig stundom det lilla löjet större och bredare, än som vackert och billigt är. Men det är ej farligt. Det godmodiga leendet är dock nära till hands, och handen är beredd till försoning. Elakhet, ondska, känner ej dansken; hätskhet afskyr han; och ser han någon förföljd med illvilja, är han straxt på dennes sida, ropande: »halt: Det kan jeg icke li!»

Danskarne i Köpenhamn visa sig för främlingen som ett lifligt, gladt, lefnadslustigt, i hög grad trefligt och älskvärdt folk, öppenhjertigt, hjelpsamt, meddelsamt. I flera afseenden påminna de om Atheniensarne, liksom Köpenhamn med sin brusande, lifliga folkmängd, sina muséer, sina konstskatter och konstnärer, sina lärda och deras föreläsningar, sitt theaterlif och folkets glädje i detta, väl kan kallas nordens Athen. Köpenhamn förhåller sig till Danmark, som Paris till Frankrike. Det är landets centrum, den organiska punkten, der lifvet, der själen

sitter. Det stilla Stockholm skulle förvåna sig, om det kunde komma på besök till Köpenhamn och se lifvet och rörligheten der, och huru man der — särdeles på vissa gator — hvimlar om hvarandra, springer om hvarandra, tränges, puffar hvarandra, och alls icke bryr sig derom, utan är vid lika godt humör för det. Ett tystlåtet sällskap i Stockholm skulle rent af förstummas, vid bruset och den högljudda språksamheten i de Köpenhamnska salongerna. Denna gör icke en harmonisk, men den gör en muntrande verkan, liksom den förekommande vänlighet, som der visas främlingen, ej kan annat än låta honom känna lifvet der behagligt.

Men att prisa artigheten i salongerna, är som att loforda att bröd finnes i bagarboden. Nej, vill du lära känna det danska folklynnets älskvärdhet, så gå ut på gatorna, gå bland det folk, som man kallar »pöbel», se det här i handel och vandel inbördes, tala vid det, fråga din väg, begär en tjenst o. s. v., och du måste förvånas öfver den välvillighet, höflighet

och hjelpsamhet, som du möter, och du måste säga: »I Köpenhamn finnes ingen pöbel.»

I Köpenhamn måste du tänka: »Danskarne äro et smukt folk!» Man ser en mängd täcka ansigten, ehuru få sköna. Formerna äro mera ovala, dragen finare än i Sverige. I Sverige råder ögats skönhet och styrka. I Danmark munnens behag och lefvande uttryck. Ansigtets hy är frisk, uttrycket gladt och godt. Fruntimren kläda sig med smak och elegans. Man ser en mängd svarta sidenkappor, eller mantiller, hvita hattar med blommor eller plymer hvimla på »Esplanaden, Lange-Linie», längs sundet, Bredegade, Östergade, Östergade fruktansvärd i åminnelse för hvar och en stilla själ, som är ovan vid rörelsen på Köpenhamns gator, och som kommit i det predikament, att der behöfva köpa sig kläder. Ty hvad du än vill ha, hatt, mössa, spetsar, band, schawl, klädningstyg, parasoll, paraply, handskar, strumpor, skor, för allt detta hänvisas du till Östergade. Och när du kommer på Östergade morgon, middag eller afton, hvad tid som helst, finner du hela staden der förut, handlande, vandlande, ta-

lande, gapande. Och om du är i den vådliga belägenhet, att behöfva skynda dig genom Östergade, för att komma på andra sidan af staden, då, arma, oerfarna vandrare, befall din själ i Guds hand, och så finn din väg om du kan! Men bered dig på möda, motgång och förtret. Ty straxt i början, som du vill ta fart, så stänges dig vägen af tre madamer och fem pigor — alla med korgar på armen, — och då du vill vika af åt höger, så kommer der en rad matroser störtande fram, och då du söker komma till venster, så svänga sig der två herrar i högsta »fjong», cigarrer i mun, framför dig, sju handlande damer komma emot dig i detsamma, och, när du vill komma emellan dem, hindras du af herre och fru, som gå arm i arm, ej som de blott vore vigda, men smidda tillsammans; flock kommer på flock; du kan ej se de enskilta mer, och då du stannar, emedan du ej vill trampa ihjäl eller qväfva ett litet barn, som kommit emellan dig och de andra, då flyger en bodpojke, ur en bod, öfver hufvudet på dig ut på gatan, så tätt förbi näsan, att du blir förvånad, att ej få den kros-

sad, och en gammal herre trampar dig bakifrån på hälarne. Viker du af trottoiren ut på gatan, så motas du der af nya flockar folk, af vagnar, som rassla med döfvande buller, af kärror, som spärra vägen; och kommer du lyckligen igenom der, så lycka till samma arbete hela långa gatan utåt, förbi Wimmelskaftet och till Gammel Torv! och emedlertid gör det Köpenhamnska »uhyret, Blæsten» allt sitt, för att rycka af dig kappan, hufvudet, eller åtminstone hatten! Ja, jag vill uppriktigt bekänna inför hela Köpenhamn, att jag hatar dess Östergade och alla menniskor, som gå der (N. B. blott så länge de gå der); att jag anser Östergaden för ett slags helvete, och vandringen derigenom som en skärseld, hvilken man måste lida för sina synders skull. Östergaden stämmer mig ganska menniskofiendtligt, Östergaden ville jag se utstruken ur talet af Köpenhamns gator, eller ock fördelad på flera, Östergade önskar jag att aldrig återse. Östergade lemnar jag nu, — troligen för alltid.

Men lefve det glada Köpenhamn, med eller utan Östergade! Det herrskar derinom ett vår-

ligt, ungdomligt brusande lif, som ovilkorligt drar med sig, ovilkorligt smittar. Om man än begynner att streta mot strömmen, så slutar man med att villigt följa med den, och mår väl deraf, åtminstone för en tid. Till besinning öfver lifvet kommer man ej i Köpenhamns sällskapslif. Köpenhamns glada befolkning är alltid i rörelse, alltid på färd; den vill se nytt, roa sig, njuta stunden och dagen. Om vintern är det theatrarne, maskeraderne, muséerne, allt, som kan lifva sinnet för det sköna, eller ock för det komiska. Om våren är det »Skovene». När bokskogarne löfvas, störtar hela Köpenhamns befolkning ut ur staden, för att se »Skovene». Det hvimlar af folk vid Charlottenlund, i »Dyrehaven»; familjerne fara ut för att dricka the i boklundarnes skugga, medan näktergalen sjunger i den blommande »Tjörn». »Har De sett Skovene?» är en vanlig fråga i Köpenhamn, i denna tid, till fremlingen. Ty fremlingen glömmes ej i Köpenhamn. Han måste deltaga i hvad folket har bäst; han måste dela dess goda, han måste om våren ut och se »Skovene», vara med om

familjefesterne i »Dyrehaven», liksom han om vintern måste se Thorvaldsens muséum, Holbergs lustspel, och andra danska scenens mästerstycken.

Theatern är danskarnes älsklingsnöje. Och här är i sanning friskt lif; lif i scenens frambringelser, lif i spelet, lif i åskådarnes deltagande. Den är liten, denna theatersalong, der i sednare tid så många stora skådespel uppförts, så många stora artister uppträdt, men huru hygglig, huru liffull! Det är ett lif i dessa folkuppfyllda loger, en snabb förnimmelse, en sympathetisk rörelse hos detta publikum, som ovilkorligen meddelar sig. Och så är der hofparkettet, der skalderna sitta, der folket ser sina gunstlingar; der Thorvaldsen dog under en symfoni af Beethoven, der ännu hvar afton man säger sig: »se der sitter Oehlenschläger! Herz! Hauch! Andersen!» m. fl.

»Ej blot til Lyst» är öfverskriften på Köpenhamns Thalias tempel. Och den, som här sett sorgspel af Oehlenschläger, Herz, lustspel af Holberg, Herz, Heiberg, Overskou, Hauch; den som sett dem här återgifvas af *Nielsen*

och hans fru, *Rosenkilde* och hans dotter, *Phister*, den unga *Wiche*, och den intagande fru *Heiberg*, danska scenens perla, talanger, sällsynta i alla land; den, som här sett *Bournonvilles* baletter, fulländade konstverk i sin art, den skall erkänna, att nordens sedliga ande här gifvit åt scenens trollkraft en förädlande makt, att theatern här »är ej blot til Lyst.» Vi roa oss ej blott, vi blifva bättre, medan vi roa oss, och sinnet upplyftes till en ädel längtan till högre, skönare skådespel, än det hvardagliga lifvets, till aningen om menniskans herrlighet, så i högsta lidande, som i högsta lust.

Hvad som i närvarande tid dessutom utmärker Danmarks dramatiska konst, är det nationella, det i högsta mening folkeliga. Det är folkets egna hjeltar och hjeltinnor, dess stora forntid, som låter folkets hjerta klappa för Palnatoke, Hakon Jarl, drottning Margareta, Axel och Valborg; det är dess egna dårskaper och originella figurer, som det så hjerteligen beler i Holbergs lustspel, i Aprilnarrarne, m. fl. nyare stycken; det är dess poetiska,

mystiska naturlif, som tjusar det i »Alferne», i »Svanehamen», i »Elverhöj»; det är dess närvarande hvardagslif, som det gläder sig eller gråter vid, i »en Söndag på Amager», »Sparekassen», »Gienboerne» m. m. Och så bidrager scenen icke ringa att upplifva det folkliga medvetandet.

Man hade sagt mig, att väl theatrarne i Köpenhamn voro fulla, men att kyrkorna deremot stodo tomma, och att man der föga uppbyggelse hade att vänta. Jag har funnit det annorlunda. Jag har funnit kyrkorna fulla af folk, och har hört i dem ypperliga predikanter, så genom lefvande lära, som genom lefvande föredrag. Biskop Mynster, Martensen, Pauli, äro christliga talare, dem ingen kan höra utan beundran och glädje, och i Vartou, kyrkan der Sev. Grundtvig hvar söndag med kraft predikar, hör man en sång, (ofta på folkeliga gamla melodier), som låter känna, att folket äfven är en församling, en »menighed».

Det var en tid, och icke mycket längesedan då det i Danmark stod annorlunda till

med religionslifvet, då detta syntes vara en slocknande låga, då theologien låg bunden i trånga formler, då lärarne saknade anda, åhörarne andakt. Men intet folk föder sig på nytt, utan att göra det från grunden, utan att djupare fatta sitt centrum, likasom sin periferi.

Så ock Danmarks folk. I alla samfundslifvets kretsar, i kyrkan, i konsten, i vetenskapen, i statslifvet, har den nya våren framkallat nytt lif, nya bildningar af ljuset. Om ljusbärarne vill jag nu tala, de lyckliga, »Morgonrodna'ns barn», som fått till uppdrag att frambära det nya ljuset, om Danmarks snillen och store män, de äldre och yngre, som detta århundrade sett framstå. Och vi tvifla på, att historien kan uppvisa något land, som under ett så kort tidsrum, ur en så ringa folkmängd, frambringat ett så stort antal betydande andar.

Inom kyrkan framstodo, vid århundradets morgon, *Mynster* och *Grundtvig*, med andans eld, med språkets makt, förkunnande på nytt religionens gamla, evigt unga läror; Mynster vetenskaplig, klar, harmonisk; Grundtvig (en

volkanisk natur), med de gamla profeters anda och kraft. Mynsters andeliga tal spriddes snart från Danmark till Sverige och Norrige; Grundtvigs psalmer, liksom Ingemans och Bojes, gåfvo nytt lif åt Danmarks kyrkosång. Flere utmärkta christliga tänkare och prester följde på dessa. Men oupphunne stå ännu dessa första, Mynster med ungdomseld under snöhvita hår, förkunnande det odödliga hoppets ord, medan Grundtvig — främst bland Danmarks siare och skalder — kastar flammande blickar, än öfver troslifvets djup, än öfver fornålderns myther, dem han tolkar i filosofemer och dikter, än öfver den unga Skandinavismens morgonrodnad, öfver brödrafolkens förbund.

Märkligt är, att litteraturens pånyttfödelse i Danmark, efter reformationen, begynner med en djupt religiös ton. Det är *Kingos* psalmer, hvilka liksom öppna tidehvarfvet, och i Kingos psalmer har danska folket ännu den yppersta folkbok. Efter Kingo kommer *Holberg*, uti hvilken nationens komiska lynne bryter fram och med ens slår ut sin blomma. Man säger, att Holberg var melankolisk, och stun-

dom menniskofiendtlig. Jag tror det gerna. Hur kan man bli annat, när man oupphörligt sysselsätter sig med menniskans dårskaper och lyten? Dessa två, så olika snillen, stå vid 18:de århundradets begynnelse. Vid dess slut kommer *Evald*, åter en djupt allvarlig, from skaldenatur, hos hvilken det folkliga medvetandet framskymtar, mest i idyllen; och snart efter honom komma de humoristiska skalderna *Wessel* och *Baggesen*. Men först i nittonde århundradet når folkmedvetandet och konsten sin fulla utveckling. Det är en norrman, men af en dansk slägt, född i Norriges fjellbygd, det är Henrik Steffens, som väcker de slumrande fröna vid nittonde århundradets morgon. Eldig, snillrik, vältalande, uppträdde han år 1806 i Danmarks hufvudstad med föreläsningar i filosofien, som bebådade en ny lära om lifvet, om idéen, som alla tings grund och innersta lif. Med hänförande kraft, med enthusiastisk kärlek till lifvets idealer, outtömlig på stora blickar, utsigter, aningar, ryckte han alla med sig. Som en brännare gick han fram,

kastande framför sig, omkring sig, glödande ord, tändande blixtrar. Och de tände.

De stodo då alla omkring honom, morgonstjernorna, som nu uppträdde på Danmarks horizont, i den nya dagens gryning, de unga dyrkarne af skaldekonst och vetenskap, och lyssnade, lifvades, tjusades. Men Steffens, snillrik men ensidig, glödande men oklar, kunde ej fasthålla dem. Alla neddöko de i denna rika flod ur lifvets Urdarbrunn, och uppstego, för att gå sina egna banor, skiljda från lärarens. Men de hade druckit djupt ur lifskällan; de gingo fram med ett djupare medvetande om deras kall och kraft. De hade blifvit beandade af en skapande ande; de gingo nu sjelfva fram som skapare. Och dagen uppgick herrlig öfver norden.

Fullständig, fullrustad föddes — som Minerva ur Jupiters hufvud — den nordiska tragedien, ej grekisk, ej Shakespearisk, men skandinavisk, med nordiska folksagan och historien till grund, med nordens hjeltelif, dess egna färg i hat och kärlek, dess lyriska hänförelser, dess kraftiga hvardagssinne och dess stora sed-

liga allvar i uppfattningen af lifvet, af striden mellan dess gudar och jättar. I förklarad glans framträdde på scenen och i sången forntidens höga gestalter för folkets blickar, väckande och manande, och göra så än i dag, under det att den lycklige skalden, det nordiska sorgspelets fader — behöfva vi väl här utsäga namnet *Adam Oehlenschläger?!* — ännu ungdomlig och skaparkraftig lägger nya lagrar till dem, han redan vunnit — så helt nyligen genom sin sednaste hjeltedikt, »Regner Lodbrok. —»

B. S. Ingeman, kanske i ännu högre mening, än Oehlenschläger, en folkelig skald, och hos hvilken allt hvad Danmarks natur och folklynne äger älskeligt, djupsinnigt, frejdigt och friskt på en gång, tyckes ha kommit till ord och röst. Ingeman har skapat den historiska romanen i norden. Denna roman, med sina egendomliga gestalter, sina stora dramatiska uppträden, sin rena anda, sin djupa känsla, sitt friska lif, har åstadkommit två underverk. Den har gjort Danmarks historia kär för Svenskar, och den har lärt Danmarks allmoge läsa romaner. Ty Ingemans romaner ha blifvit

folkläsning i Danmark, såsom inga andra böcker, utom bibeln och psalmboken. Bonden äger dem, har genom dem fått interesse för sitt lands historia och minnesmärken. Han kan om dessa upplysa främlingen. Han gör det, i det han hänvisar till Ingemans böcker. För att få dessa, ger han gerna den penning, hans svett förvärfvat. För att läsa dem, glömmer han ofta sömnens tid efter sin arbetsdag. Han sitter uppe sent, med de sina, för att läsa Ingeman. Han kan ej göra bättre.

Man talar mycket om folkläsning *) i vår tid, man ifrar derför, man arbetar derför, och

*) I Danmark har man arbetat med framgång derför, och sällskapet »för Trykkefrihedens rätte brug», har förstått sin sak och folkets lynne. Öfver femhundra lånbibliotheker finnas för närvarande spridda i Danmark, beräknade för allmogen och de handtverkande klasserna, och man har nöd blott med att anskaffa böcker nog, för att fylla begäret efter dem. Efter fyratio år, som detta sällskap verkat, hvaraf trettio under anförande af den nitiske statsmannen, geheimerådet Collin, kan det se frukterna af sin verksamhet, i ett tilltagande sinne hos allmogen och handtverkarne för ädlare nöjen. Krogen och klubben besökas mindre, hemmet älskas mer, och läsningen i familjekretsen, om höst- och vinteraftnar, ger familjelifvet ett nytt behag, ett nytt interesse.

ger ut folkskrifter med pragmatiska afhandlingar, nyttiga och lärorika uppsatser, och skickar dem ut för att upplysa och bilda folket. Och folket läser dem — föga eller intet. Folket är poetiskt, folket är romantiskt, folket är humoristiskt. Det älskar sagan, hjeltedikten, kärlekssången, visan och skämtet. Folket är vidare djupt religiöst. Lifvets hjerta slår i dess hjerta. En läsning för folket måste anslå detta hjerta, måste låta alla dess strängar klinga. En författare, som det kan, under det han lyfter dess sedliga känsla och renar dess begrepp, blir folkets älskling och dess välgörare. Han förädlar det med detsamma, som han roar. Det gör Ingeman.

Ingeman är en såningsman. Frön till en hög och helig uppfattning af lifvet och tingen ligga i allt hvad han skrifver, hjeltedikt, drama, roman, saga, sång. Öfverallt upptagas lifvets dissonnanser, blott för att upplösas i rena harmonier; öfverallt hör man rösten af en försonad och försonande ande. Den lycklige! För honom har lifvet ingen natt, endast skymningar; och menniskohjertat, historien, na-

turen, fästets stjerna, luftens sky och marken mossa, de äro alla runor, ur hvilka han förmår läsa en helig och helgande skrift. »Underbarnet» som han skrifvit om, som sjelf ej maktat af något troll, kunde makta dem alla, och lösa ur dämoniska fjättrar de bundna andarne — det underbarnet lefver i all hans dikt. Men hvad under? Det lefver ju i hans hjerta! . . . .

Sorö skogar och sjöar, — en nejd full af fridfull skönhet, — omgifva skaldens hem som en spegel af hans själ och hans husliga lif. Susen, susen, Sorö vänliga lundar, länge kring den älsklige skalden, frejdigt och mildt som hans andes lif! Bären till honom röster från de vänliga genier han väckt, från de vänner när och fjerran, som bevara hans bild i tacksamma hjertan, såsom ett af de skönaste minnena från »Dannevang med grönne Bred, ved den blanke Vove!»

Med Oehlenschläger och Ingeman sprängde sig Danmarks litteratur väg utom norden och blef Europeisk. Och liksom dessa har sednare *Hertz* med diktens trollmakt, med »Kong

Renés Datter» intagit främmande länders scen. Hertz är betydande i Danmarks litteratur genom utvecklingen i dramat af folklifvets medvetande. Kämpevisan med dess friska lif, dess melankoliskt mystiska ton, är grundtonen i hans skaldskap, genomträngdt dessutom af ett högt, sedligt allvar. Så är äfven *Hauchs*. Naturforskare och skald, en varm, enthusiastisk natur, söker Hauch att i dikten förmäla vetenskapen med poesien. Hans jord har ett glödande hjerta, hans blomsterflor framväxer ur en djup, andlig grund. Lifvets tragiska allvar, tillvarelsens natt, får för honom ljus blott ur det fördolda. Ur hans dikt, roman, äfventyr, drama, framblickar ett dystert, men varmt strålande öga. Detta gaf honom hans genius och lifvets bittert-ljufva erfarenhet. *Paludan Möller*, hvars sednaste stora epos »Adam Homo» denna vinter i Köpenhamn gjort ett der sällsynt uppseende, är en djupsinnig tänkare i verser af beundransvärd lätthet och fulländning. Medan denna rika skaldenatur älskar att intränga i menniskoandens djupaste schakter och derutur frambära det rena gul-

det, medan han behandlar slaggen, det usla i lifvet, i tanken, i känslan, med satirens gissel, besjunger *Christian Winter* sitt fosterlands idylliska naturlif i dikter, så lifvande och friska, att dansken tycker sig i dem känna »doften af friskt hö», af sina ängars blommor.

J. L. Heiberg har länge stått inom Danska litteraturen, såsom en af de klippor i hafvet, mot hvilka skeppen bryta sig. Han har infört i Danmark den vetenskapliga, den högre kritiken. Om denna alltid varit hög nog, och vetenskaplig nog — i högsta mening af det *vetenskapliga* — det kunna vi här ej betrakta, — men vi ha svårt öfverhufvud att erkänna en högsta domstol i litteraturen, utom den, som förr eller sednare bildar sig i folkets eget lefvande hjerta. Visst är, att Heiberg verkat betydligt till sitt folks intellektuella utveckling, icke blott genom sin Holbergska riktning, utan ännu mer genom sin starka känsla för det förträffliga som han erkänner, och genom sina poetiska skapelser, särdeles för scenen. Den egendomliga art af vaudeville, som han skapat i Danmark, hör ännu till publi-

kens älsklingsnöjen. Och de blomster, som klippan alstrar än i dag, vittna om en lifsvarm, fruktbar grund.

Alla dessa sednare nämnda författare och skalder, betydande för Danmarks litteratur, äro dock ännu föga kända utomlands. Men på »de grönne öer» upprann en dag en ringa, anspråkslös blomma, som man der gaf föga akt uppå. Många sågo ringaktande ned på den lilla, sägande: »lappri!» Några togo sig vårdande henne an. Och solen älskade blomman, lyste in i den. Och dess blad utvecklade sig, fingo underbara, sköna färger och former, fingo vingar, löste sig från moderjorden och flögo ut öfver — hela jorden! Och öfverallt har man samlats kring dem och lyssnat, stora och små, gamla och unga, lärda och olärda, i hof och i hydda, och medan man lyssnat, har man känt sig ömsom road, ömsom rörd; man har blifvit ljusare, mildare till sinnes, medan en verld af täcka förtrollningar dragit förbi den inre blicken. Öfverallt har man med öfverraskning och glädje helsat dessa sköna sagofoglar, begåfvade med färger och toner, som synas

tillhöra en skönare, skärare verld, än denna. Hvem i den bildade verlden har ej hört talas om *H. C. Andersens* »Eventyr» för barn?! I barnet väcka de den tänkande menniskan, och oss fullväxta menniskor göra de på nytt till goda och glada barn. Andersen sjelf är ett underbarn, som en god Huldra begåfvade i vaggan; hans lif är ett äkta »Eventyr», i hvilket den fattige gossen, som började sin bana i ringhet och nöd, slutar med ära och lycka; begynner i låga kojan och slutar i hofvets salar. Känd och omtyckt äfven som romanförfattare och lyrisk skald har Andersen dock i sagan sitt egentliga mästerskap, sin originalitet och sin odödlighet. Häri gör honom ingen efter. Häri är han son af den sagorika norden, der Sämund och Snorre sjöngo underbara Eventyr, der den äldsta berätterskan, den gamla Turida, sitter i historiens skymning, vid Heklas lågor, förtäljande sagor, som sedan fortplantats från slägt till slägt. Sagans lynne har förvandlats sedan dess. Dess thema är icke mera våldets gerningar och blodshämnden, och det långa, långa hatet, som växer tyst från år till

år mellan stridande slägter, till dess det, som lavinen på alperna, störtar ned af sin egen tyngd, krossande allt på sin väg och finnande blott ro på de grafvar, den bäddat. Den sagan tillhör längst hädangångna tider. Dess yngsta gren är ett barn af ljuset, och bär dess strålar till menniskors barn.

Unga, lifskraftiga skott uppspira i närvarande stund rikligen inom Danmarks litteratur, i poesi som i prosa. Kärlek till fosterlandet, till dess egenhet i natur och folklif, äro deras kärna. Man känner denna kärlek i Steen Steensen Blichers lefvande skildringar af Jutlands stora naturscener, af dess allmoges lif. Och »Hverdagshistorierne», utgifna af J. L. Heiberg, i hvilka man allmänt anar en qvinlig hand, och hvilka återgifva medelklassens lif i Danmark med lika mycken hjertlighet som humor, dessa historier eller noveller hafva blifvit en älsklingsläsning i hela Skandinavien. Det är en frisk, lifskraftig gren, som folk- och familjelifvet i norden födt utaf sig.

Äfven i andra grenar af konsten skapade det nya lifvet åt sig organer. Liktidigt med

Oehlenschläger framstod *Thorwaldsen*, en skald i bildande konst, och genom honom en rikedom af plastiska konstverk, samtidens beundran. I formen slöt sig Thorwaldsen till antiken; men i uttryckets lif, friskhet, ungdomliga naivitet är han barn af »de grönne öer», är han en son af Dana. Den store konstnären var en af de lyckliga på jorden. Hans lif var en fortsatt glad skapelse, han lefde erkänd och hedrad af sin samtid, af sitt fosterland, och dog, kort efter sitt triumftåg dit, utan sjukdom och dödskamp, dog, eller rättare inslumrade under åhörandet af en skön musik, i Thalias tempel, omgifven af vänner och beundrare.

Danska folket har i »Thorwaldsens museum» rest åt honom en minnesvård, lika hedrande för konstnären, som för det folk, som så vet att skatta sina store män, och som nu i minnesvården, hvilken reser sig öfver grafven, äger en lefvande källa till ständig konstnjutning och till nya ingifvelser. Man måste förvånas, då man ser rikedomen af konstverk af denne mästares hand, rikedomen i uppfinning, uttryck, den mångsidiga uppfattningen af lifvets idealer.

Thorwaldsen är en jätte i bildande konst, en andlig Titan, som, för att eröfra himlen, det blott felades ett — att förstå det *högsta idealet*, det *högsta sköna* — kristendomens kraft, dess kärlek, sorg och glädje. Midt i Thorwaldsens museum är Thorwaldsens graf, betäckt af friska, blomstrande rosor, — en symbolik, här utan smicker! . . .

Jericho och *Bissen* äro Danmarks störste nu lefvande bildhuggare, båda originella och kraftiga naturer. Den förre har genom sin Christus, »uppståndelsens engel», sin grupp »Adam och Eva», uppenbarat sin djupa blick för lifvets djupaste tankar. Den sednare har börjat låta nordens mythiska guda- och hjeltegestalter framträda i plastiken, och har dermed öppnat en ny bana för denna.

I målarekonsten har Danmark en ung, lofvande skola af konstnärer, hvilka, under det de sluta sig troget till naturen, och här söka sanningen i dess skönhet, allt mer söka denna i deras egen hembygd och framställa den i sina taflor. Så historiemålarne *Marstrand*, *Simonsen* och *Sonne*, genremålarne *Schleisner* och

Monnier, marinmålarne *Melby* och *Sörensen*, landskapsmålarne *Skovgaard*, *Keirskow* och *Rump*, blomstermålarne *Jensen* och *Ottesen*, porträttmålarne *Gärtner*, *Schütz*, m. fl. Bland denna grupp af danska konstnärer, har nyligen uppträdt en talang, icke dansk eller nordisk, — men som Danmark härefter torde få räkna bland de sina — med söderns glödande energi i färg, i uttryck och blick, med fel och förtjenster, som tillhöra snillet. Det är ock en snillrik qvinna, en dotter af Pohlen, nu en dansk konstnärs maka, det är *Elisabeth Bauman*, nu Fru *Jericho*, som i Danmark återkallar minnet af Rubens pensel, af hans eld och skapande lif.

I tonkonsten låta *Hartman*, *Rong* och *Gade* ljuda toner, förr ej hörda inom den högre konstmusiken, toner, melodier, förr hörda blott i den nordiska kämpevisan och folkvisan, i hvilka nordens genius uppenbarar den djupa känsla, det allvar och den innerlighet, den egna ton i glädje och i smärta, som tillhör dess egendomliga lif, och som hvarje hjerta i norden igenkänner såsom sitt eget väsens innersta ton

och röst. Det ömmaste vemod, den djerfvaste kraft vexla här i harmoniskt samlif. Det är »en ropande röst» i denna röst; ett rop af hög längtan och profetisk tröst.

Medan konstens genius så utvecklade sina vingar, blef ej vetenskapens efter. Modersmålet — denna ett *folks* första gemensamma fostrarinna — befriade sig genom den väldige språkforskaren *Rask*, och genom *Molbech*, (författare till dansk ordbok, outtröttlig samlare i dansk historisk litteratur,) från banden af främmande tungomål, och Norräna tunga framstod i sin ursprungliga skönhet och närmade de förr skiljda folkklasserna till hvarandra i det nu gemensamma språket, som genom skalderna blef ett allmänt folkeligt *).

Som tvillingstjernor framstodo på vetenskapens himmel bröderne *Örsted* såsom tänkare och skriftställare, — juristen A. S. Örsted inträngande

*) Vid samma tid uppdyrkades på nytt Isländska litteraturens skatter. Fornforskningen fick högre nationell betydelse genom *Finn Magnusen* och *Rafn*, och i sednaste tid genom den ifrige samlaren *Thomsen*, och *N. M. Petersens* öfversättningar af och kommentarier till de Isländska sagorna.

med den organiserande tanken i Danmarks lagverk, ombildande detta och stadfästande staten på religionens grundval; — naturforskaren H. C. Örsted, uppdagande hittills okända naturkrafter och byggande kroppsverlden på andeverldens grund, »det bäfvande på det obäfvande.» Hans stora upptäckt, år 1820, af »elektromagnetismen» eller af lagen för vexelverkan emellan elektriserade kroppar och magneten, hvilken lät hans eget och hans fäderneslands namn genljuda med beröm i hela den lärda verlden, har, i sednaste tid, födt af sig den elektromagnetiska telegrafen, på hvars trådar nu verldstankarne och händelserna flyga från land till land, från stad till stad, från ande till ande. Hans lilla, till innehållet stora skrift »om Kundskabs-evnens Væsens-enhed i det hele Verldens-allt» *), är ett af de tankefrön, som sinnet utsår till näring för århundraden. Detta snillefoster med dess stränga logik, dess dri–

*) Efter muntligt föredrag, hållet i Kiel vid naturforskarnes möte derstädes 1844, och utgifven på tyska, under titel: »Über die Wesenseinheit des Erkentniss-Vermögens im ganzen Weltall.»

stiga tankeförbindelser och dess storartade utsigter öfver universum, detta verk, som öfver stjernornas ljus kastar nya ljus, som närmar hela stjernhimmeln till menniskans hjerta, som empiriskt ådagalägger, att i hela den synliga skapelsen icke finnes något fullkomligt främmande för menniskans förnuft och de lagar, efter hvilka det här på jorden fattar och bestämmer, och som dermed godtgör, att menniskan är en centraltanke i universum, — detta verk borde ej vara okändt af någon sann tänkare, ej heller af någon sannt poëtisk natur.

Juristen f. d. ministern Örsted, har, under de sednare årens politiska rörelser i Danmark, till någon del kommit i opposition mot det folk, hvars allmänt älskade ledare han länge varit. Han har rönt motsägelse, fiendtlighet, han har blifvit misskänd, han har lidit orätt. Väl honom! Honom blef då gifven den sista fullbordan af ett stort lif. Ty intet stort lif är fullbordadt utan misskännandets eldprof, utan någon del i martyrens lott. Att genomgå detta och behålla kärleken och behålla hoppet, det är uppgiften. Det är ock glorian öfver ett men-

niskolif. Karakterens adel och fasthet, — det är dock, huru än meningarne strida, hälleberget, mot hvilket de stormande böljorna bryta sig; som står fast i stilla storhet, blott mera glänsande, när floden dragit bort, när böljorna lagt sig, när dagens strid är ute. Och denna erkännandets dag skymtar redan öfver den ädle statsmannen; uti de ord, som uttalades af en ädel motståndare *) vid slutmötet i Roskilde, ständernas namn, till Örsted: »Som vi tackade när han uppträdde mot våra åsigter och förde oss till att antingen öfvergifva eller ock stadfästas i dem . . . . som städse skall lefva i vår erinring, som en af lifvets skönaste gestalter, ty hans jättestora andegåfvor öfverträffas ännu af hans älskvärda personlighet.»

Naturforskaren Örsteds lif synes gå fram i ett gladare ljus. Rik af sin »lysglæde» i vetenskapen, i uppfattningen af naturens lagar, dess harmonier och klangfigurer, söker han ännu dagligen, ung och eldig i sin ålderdom, sprida denna glädje till alla större kretsar, till de unga, de olärda, till qvinnorna, till folket,

*) **Presidenten, Professor Schouw.**

som arbetar i sin anletes svett, hvartill han förhjelpes genom sin sällsynta förmåga att uttrycka sig klart och fattligt, i bästa mening populärt *).

Och gjorde många som han — om alla, rika på ljus eller glädje, ville och verkade i hans anda — månne icke mycket af det mörka och hotande i nutidens fysionomi skulle försvinna, som skuggan för ljuset? Ja, vi bedraga oss ej — och vårt eget lifs erfarenhet bekräftar det — i den väsendtliga rörelse, som upprör tiden, bortom dess mörka skuggor, är en hemlig ljuslängtan, är törsten till en friare, skönare tillvarelse i tanka, i känsla, i ädlare njutning, i menskligheten egentliga ljuslif.

Till ljuset tränga sig blomman och trädet, för ljuset sjunger fogeln, till ljuslifvet längtar hela naturen! . . . . . »Ljus, mera ljus!» är ofta den döende menniskans sista ord, och den lyckligaste bland de lefvande kan åt sin säll-

---

*) De föredrag, han i denna tid håller för herrar och damer öfver »det skönas physik,» äro äfven vittnesbörd härom, liksom öfver rikedomen och mångsidigheten i den älskvärde lärarens uppfattning af lifvet.

het ej gifva högre namn än »ljusglädje». Och »skuggornas folk», de, som i mörkret sitta, de skulle ej följa alla väsens medfödda drift?! Jo, de skola längta, de skola kämpa, de skola genom natt och dag, genom ondo och godo, söka sin väg till ljuset, till dess Skaparens »varde ljus!» genomträngt verlden och uppfyllt alla djup och alla själar med tillvarelsens ljusglädje.

Men öfver dem, som af menniskokärlek, af gudomlig meddelsedrift gå ut till sina mindre väl lottade medvarelser för att medverka dertill, öfver dem hvilar ljusets välsignelse.

Medan H. C. Örsted från sitt lilla ö-land förkunnar de lagar, som göra sig gällande i hela universum, har hans lärjunge *Forchhammer*, inträngande i detta ö-lands egna jordbildning, gifvit nya ljus åt geologien och förberedt en djupare kännedom af jordens historia. Och den unge *Worsaae*, forskande i grafvarnes djup, tvingar längst hänslumrade slägten, att genom symbolernas språk, som han förstår att tolka, ge klarare vittnesbörd, än hitintills, öfver nordens äldsta befolkning, dess kultur och förhållande till andra folk

Professor *Schouw*, på en gång älsklig tolk af vextverldens språk och af den ädlaste andan i nutidens politiska lif, har, isynnerhet i plantgeografien, i sina undersökningar om fornverldens klimatiska förhållanden, gifvit arbeten af stort värde och interesse. För öfrigt har nästan hvarje gren af naturvetenskapen i Danmark, sin unga, lofvande dyrkare.

Till naturforskarnes grupp sluter sig de danske läkarnes, som sedan lång tid redan stått i anseende, såsom en af de utmärktaste i Europa. Mäktiga monarker utomlands ha påkallat Danske läkares hjelp. *Bang*, *Trier* och *Stein* äro namn, hvilka med tacksamhet och berömmelse genljuda så utom som inom Danmark.

Filosofien slår sent upp sitt öga i norden; men när den gör det, är det med den blick, som är för nordens genius egen. Den blicken tränger genast till det centrala i lifvet, i djup, i höjd, den griper den organiska medelpunkten, och gör den till utgångspunkt för sin verldsåsigt. I Danmark kan *Tyche Rothe*, i 18:de århundradet, kanske hållas för den förste filosofen.

Hans verk öfver christendomens verkningar på folken vittnar om en djup ande och historisk blick.

Men det filosofiska tänkandets pånyttfödare i Danmark är *Ch. F. Sibbern.* Sibbern bestormades i sin ungdom af ett öfvermäktigt känslolif. Han genomgick menniskohjertats alla lidanden, från dess våldsammaste qval till dess finaste, nervösa plågor, i alla skiftningar. I »Gabrielis efterladte Breve» har han bevarat åt oss erinringar från denna tid. Men den nye Werther gick ej under för sin lidelse. Han uppsteg öfver den genom förening med lifvets högre makter, och så blefvo hans lidelser de vingar, som buro honom till en högre utveckling af sitt väsen. Vandrande ute i skog och i mark, ensam med sig sjelf, begynte han med betraktelsens öga se ned i sitt eget bröst. På nytt satte han, som utgångspunkt för sitt tänkande, den gamla regeln: »känn dig sjelf.» Hans känslor utvecklade sig till tankar, hans tankar till system, och så uppstod hans ypperliga »Psychologiska pathologi», frukt af ett

stort och varmt hjerta, liksom af ett skarpt dialektiskt hufvud, en grufva af djupa, snillrika iakttagelser, infattade i den ädlaste lefnadsvishet. Ty Sibberns lära är en lifslära, och en lifslära, hvars grund är egen för de nordiska folkens medvetande. Den är icke den Fichteska abstraktionen från det verkliga lifvet, genom ett högmodigt ljuslif, som förhäfver sig öfver smärtan, öfver kampen, öfver synden och ångern, öfver alla den kämpande menskligbetens vilkor; den är icke Hegels *) sublimerande af tillvarelsen genom *tanken* och *begreppet*, som det enda reala, och derifrån något förnäma nedblickande på hjertats och känslans lif. Nej; det är en lefnadslära, som omfattar med kärlek och kraft hela lifvet, »lifvet i all dess storhet, litenhet, ljufhet, bitterhet, med ett ord i all dess sanning» **). Det är en lifslära, som hänvisar på kampen, såsom lif-

---

*) De stora Germaniska tänkarnes ära och förtjenst äro, icke ringare derföre, att de icke trängde till det innersta af lifvet. De förberedde vägen. De hade sin mission och sin tid. De skandinaviska tänkarnes är kommen!

**) E. G. Geijer: »Minnen», &c.

vets vilkor och lifvets ära, som upptager sjelfva lidandet, sjelfva ångren med kärlek, såsom de renande lågor, ur hvilka lifvets Phœnix föder sig på nytt med starkare, skönare vingar.

Så upptager det filosofiska vetandet i norden nordandens ursprungliga medvetande om lifvet, det, som den uttalat i mythen om gudarnes och hjeltarnes lif i Valhalla, der hvar dag är en kamp, men kampen en lek, och hvar natt en segerfest.

»Gabrielis Breve» förhålla sig till Sibberns Pathologi, som blomman till frukten. Och den som lärt känna författaren till dessa arbeten, kan ej annat än önska att han ville fortsätta »Gabrielis Breve», och i en fullständig biografi visa oss, huru lidandet och kampen kunna sätta frukt i lifvet och vetenskapen, huru af den ädle svärmaren kan bli en vis, huru den lidelsefulle ynglingen kan förvandlas i den mest lycklige och älskvärde »Olding».

Men ej blott Sibbern, alla Danmarks stora andar i denna tid hylla denna lefnadslära. Och frågar du om den dessa ynglingar med silfvergrå lockar, Mynster, Grundtvig, bröderne

Örsted, Sibbern, Ingeman, så skiljda i mången åsigt, i vetenskaper, i lynnen, du skall höra dem alla bekänna sig till samma lefnadsvishet, och du skall af dem hörå ord, som gifva lust till att lefva, ja, ock att lida. Du skall af dem förnimma, att ynglingaätten ej är utdöd, att den lefver evigt i norden.

En såningsman i högsta mening är äfven H. Martensen, ung ännu och i sin bästa kraft, spridande genom sitt lefvande ord liksom genom sina filosofiska skrifter (högt värderade i Sverige, likasom i Danmark) frön till en ny utveckling af det religiösa lifvet inom kyrkan och vetenskapen, genom en djupare uppfattning af dess väsen, genom troslifvets förklaring i förnuftslifvet, genom den djupa känslans förmälning med den logiska tanken. I hans dogmatik, som väntas snart utkomma af trycket, *) motser man en fullt genomförd framställning af hans åsigter. Och hvad man sett af dessa hans redan utgifna skrifter, **) låter

*) Detta med längtan motsedda arbete är redan af trycket utkommet.

**) »Den menskliga Selvbevidstheds Autonomi», — »Försög till Moralfilosofiens system», — »Mester Eckhardt», — »Daaben».

hoppas en pånyttfödelse af det kyrkliga lifvet i det stora och i det lilla, i staten och i det ensamma hjertat. Den ovanliga klarhet och bestämdhet, med hvilka denne rikt begåfvade tänkare kan i språket framställa de djupaste spekulativa läror, det interessanta, det genialiska i hans framställningssätt, göra honom till en populär skriftställare. Och vi motse i hans dogmatik en hufvudbok, icke blott för de lärda. Det är på tid att theologien gör sig populär. Vår Herre gjorde sig dertill för adertonhundra år sedan.

Medan den snillrike Martensen från sin centrala ståndpunkt kastar ljus öfver hela tillvarelsens omkrets, öfver alla lifvets fenomener, står *Sören Kierkegaard*, som en Simson Stylites på sin ensamma pelare, med blicken oafvändt stirrande på en punkt. Öfver denna håller han mikroskopet, denna genomforskar han i dess minsta atomer, granskar dess flygtigaste rörelser, dess innersta förvandlingar, öfver denna håller han tal, om denna skrifver han åter och åter oändliga infolios. Allt finnes för honom i denna punkt. Men denna

punkt är — menniskohjertat; och som han oupphörligt speglar detta föränderliga hjerta i det eviga, oföränderliga, det »som vardt kött och bodde ibland oss», och som han under sina tröttande dialektiska vandringar ofta säger gudomliga saker, så har han i det lätta, glada Köpenhamn vunnit ett icke ringa publikum, särdeles af fruntimmer. Hjertats filosofi måste ligga dem nära. Öfver filosofen, som skrifver derom, säger man ondt och godt och — underligt. Ensam lefver han, som skrifver för »Hiin Enkelte» *), otillgänglig, och i grunden känd af ingen. Om dagen ser man honom på vissa timmar gå upp och ned på de folkrikaste gatorna i Köpenhamn, midt i folkhvimlet; om natten säges hans ensliga våning stråla af ljus. Rik, oberoende till förmögenhet, synes han vara det mindre af ett sjukligt och retligt lynne, som finner anledning till missnöje med sjelfva solen, då dess strålar falla i en annan rigtning, än han vill det. För öfrigt synes något af den metamorfos, som han

*) »Hiin Enkelte» är den enkla tillegnan, som S. Kierkegaard skrifvit framför sina »Opbyggelige Taler».

gerna skrifver om, äfven ha föregått hos honom sjelf, och ha fört honom från ett tvifvelsjukt »Enten–Eller» genom »Angst och Bæven» till den ljusa höjd, hvarifrån han nu, med outtömlig svada talar om »Lidelsernas Evangelium», om »Kierlighedsgerninger», om »det inre lifvets mysterier». S. Kierkegaard hör till dessa få, djupt inåtvända naturer, som af urminnes tid funnits i norden (ännu oftare i Sverige, än i Danmark) och det är till beslägtade, som han talar om sfinxen i menniskans bröst; det tysta, gåtfulla, öfverallt mäktiga hjertat.

Från det inre lifvets problem öfvergå vi nu till det yttre lifvets, det, som dagens stora kamp söker bringa till lösning. Det synes emellan dessa vara ett svalg. Men vi se det ej så, och vilja belysa det.

I sin politiska utveckling står den skandinaviska norden icke efter, men snarare före de lifskraftiga folken söderut. *Folkets frihet* är ett begrepp, urgammalt i norden. Äldst är dess välde i Sverige, yngre i Norrige, yngst i Danmark; men kanske nu der väldigast. Den politiska evolution, som — utan revolu–

tion — nyligen föregått inom Danmark, och som från enväldig monarki förvandlat riket till en konstitutionell sådan, på demokratisk basis, har likväl rötter, som sträcka sig långt tillbaka i forntiden. Och man kan säga, att den enväldige monarken Fredrik den tredje begynte den folkbefrielse, som, fortsatt af Fredrik den sjette, fullbordades under Fredrik den sjunde. Att den utfördes i samdrägt af konung och folk, i ett ögonblick af stor yttre fara, då landet anfölls utifrån af en öfvermäktig fiende; att konung och folk då slöto sig tillsammans och stodo som en man, beredda att offra gods och lif för det gemensamma fäderneslandet, för Danmarks rätt och ära; — denna stora rörelse, som ännu genomsvallar folkets hjerta, har gifvit det en stark impuls till högsta moraliska och politiska utveckling, och konungadömet en ny styrka i norden.

Frihetsanden framkallar i öfrigt äfven här några af de mörkare fenomener, som fördunkla och tillbakahålla andra länders frihetsutveckling. Striden mellan gudar och jättar fortgår ännu i dag. Hvilka skola bli segrande? . . .

Vi se med förhoppning tillbaka på nordens äldsta historia, på den profetia, som innehålles i odlingens första uppgång inom Skandinavien, under Asarnas fredliga invandring, och folkets frivilliga hyllning af dessas högre vishet.

Vi se på den stora, stigande medelklass, som dagligen tillväxer i nordens riken, genom tillskott så ur aristokratiens leder, som ur de handtverkande klasserna, som gör arbetet till sin ära och den ädlaste humanitet till sin bildnings mål. Vi se till den emancipation, i bästa mening, som alltmer upplyfter de förtryckta klasserna och jemnar skilnaderna af stånd och bildning.

Vi se ändtligen med förtröstan på nordens äldsta helgedom, *familjelifvet* och *hemmet*. Vi se hemmet stå, som förr i norden, »ett heligt rum», oantastadt af alla tidens och dagens stormar, såsom fordom, och mer än fordom ett hem för heliga gudamakter, sanningens, förtroendets, den offrande kärlekens. Vi se offerhärden stå i hemmet, och altaret i kyrkan, i de nordiska landen, och grunda härpå

vår tro, att frihetsutvecklingen här skall bli mäktig öfver sina skuggsidor, och folket här icke misskänna den naturliga aristokratien, den nödvändiga, i skaparens ordning grundade, som ligger i all sann öfverlägsenhet, framför allt i den, som menniskan tillkämpar sig sjelf genom dugligheten och dygden. Står icke profetisk Iduna i kretsen af nordens gudar, på en gång ungdomens och pietetens gudinna med förnyelsens frukt, den, utan hvilken sjefva gudarne fingo skrynklor!....

Folkets myndighet — det är i grunden det mål, till hvilket folken sträfva, och som de måste förr eller sednare nå, ett mål, vida högre och ädlare, än jordisk lycksalighet. Myndig skall nationen, liksom den enskilta menniskan blifva, d. v. s. af fritt val, utan tvingande yttre makt, kunna bestämma sitt öde. Men myndig är ingen, och mäktig ingen i sista instansen, som ej vinner herradöme öfver (det ordet bör dock sägas, ty ett sannare gifves ej) det egna, syndfulla hjertat.

De nordiska syskonfolken synas genom karakter och historia kallade, att äfven i statens

utveckling förelysa andra folk, genom ett ädelt, fritt och sjelfständigt lif i norden.

Våren nalkas. Den synes i år vilja komma tidigt till norden. Naturen uppstår till sin glädjefest. Skola menniskorna framgå till förödelsens verk mot hvarandra? Det är dagens fråga. I Danmark rustar man till krig, och på sundets blå vågor svaja örlogsskeppens purpurröda flaggor, viftar »Dannebrog»....

Vi erkänna, att alla våra symphatier äro för det sköna landet, det älskvärda folket här, och för det folk af trogna undersåter, af förtryckta bönder, som från Schlesvig anropar moderlandets hjelp, och som i bonden *Lauridz Skau* funnit en tolk af den mest glödande vältalighet. Vi ha emedlertid hänvisat på det stilla fridens verk, som här fortgår och som bereder Danmark en framtid, öfver hvilken krig och död icke kunna öfva någon väsendtlig makt.

Fredliga, fruktbara år, goda regenter och statsmän, ha under de sista årtiondena gjort landet rikt och lyckligt. *) Det lilla Danmark

*) Som utmärkt statsekonom bör nämnas professor *David*, äfven en nitisk förbättrare af fängelserna och fångvården i landet.

är för närvarande en af de mest blomstrande och bäst administrerade stater i Europa. *) Känslan deraf förhöjer folkets af naturen spänstiga och sanguiniska lynne. Ingenting kan starkare vittna om detta, än det lif, som denna vinter herrskat i Köpenhamn, nyss efter ett krig, som kostat landet så många offer, och ett, som hotar att snart bryta ut. Aldrig hafva skalderne och författarne varit mer produktiva, aldrig publiken mer mottaglig, mer läsande och interesserad af poesi och romantik, och på många år har målare-akademiens »Udstilling» icke framvisat en sådan rikedom af utmärkta konstverk. Köpare till dessa saknas ej heller, oaktadt de fortfarande bidragen till dem, som genom kriget blifvit lidande, liksom till allahanda goda verk. »Danmark är en god liten Fyr!» säger Dansken, när han blir varm för sitt »födeland», och vi instämma:

*) Den kraftiga andan vid landets undervisningsverk, och de stora fordringar, som der göras på kunskaper och duglighet, ha mycket bidragit till bildandet af den utmärkta embetsmannaklass, som nu utgör en del af rikets styrka.

Danmark är en god liten Fyr, ty han har på en gång ett rikt hjerta och en god pung. Och så står han frejdig, beredd till krig som fred. Krig!... Vi vilja ej tro derpå. Det synes nästan orimligt, att i närvarande tid krig, blodigt krig, skall uppkomma emellan tvenne högt bildade folk; det synes nästan en orättvisa mot dessa att tro, det de ej kunna slita en tvist utan slagsmål, att de ej i godo kunna komma öfverens. Det vill synas för den stilla betraktaren, att folken nu hade något bättre att göra, än att slå ihjäl hvarandra; att tiden vore inne då folkandarne (som kämparne vid Kung Arthurs bord) kunde träda tillsammans likasom i en stor »Borg-Stue», för att förtälja hvarandra sina sagor och äfventyr (och »Holger Danske» har märkvärdiga sådana) för att gästa hvarandra och klinga samman i fred och gamman, och på sin höjd tornera och kämpa i andans herrliga bardalek! Och ha de icke redan begynt dermed! Ha icke folken på jorden, sedan ett par årtionden, på andans vägar, på ångans vingar, besökt hvarandra, gästat hos hvarandra i vän-

skap, glädt sig vid hvarandras håfvor, och blifvit rikare deraf? De skandinaviska folken ha så gjort sins emellan i ännu djupare mening än de öfriga folken. De ha under den nya bekantskapen igenkänt hvarandra som syskon. Och känslan af den förening, som natur och ande ämnat dem till, har blifvit för stark att af några yttre tillfälliga omständigheter kunna störas. Det är en union af hjertan och intelligens, ett andligt förbund, ur hvilket vi se för framtiden uppgå ett högt och herrligt lif i Norden.

Vi ämnade sluta här, och vi borde kanske här sluta, men — vi kunne ej. Vi finna oss förhindrade af en mängd små trollaktiga väsen, som tyranniskt intagit vår håg och vårt hjerta, och som tvinga oss att här sysselsätta oss med dem. Och de ha rätt. Vi ha begynt med att tala om de »vanvårdade», de mindre lyckligt lottade barnen i Danmark; vi böra ej sluta, utan att säga några ord om de lyckliga små, de många, som föräldrars öm-

het vårdar, som lyckans sol belyser, om de skönaste knopparne på Danmarks framtidsträd. De äro för älskeliga, att icke ett ögonblick betraktas på närmare håll. Och du kan det lätt, om du går i trakten af »Kongens nye Torv» eller i »Kongens Have» vid Rosenborgs slott, der den lilla gossen, af sten, rider i så öfvergifven munterhet på svanen, som i förskräckelse, eller af lefnadslust, kastar i luften sex sköna vattenstrålar, diamantklart glimmande i solen. Der får man se en mängd de små med deras »Gold-ammer», bondqvinnorna från Hedebo, med gröna kjortlar, höga border, breda band (röda eller svarta) hängande från nacken långt nedåt ryggen. Och hvilken rygg . . . så bred och stadig! . . . Man kan ordentligt få förtroende för dessa qvinnor, bara vid att se dem på ryggen. Och ser man dem i anletet, med dess prägel af hälsa och redbarhet, så stadfästes man i tron. Dessa qvinnor måste företrädesvis vara skapade till barnavårdarinnor. Men det var om de små jag ville tala, om de täcka, vänliga, prydliga små, de aldrakäraste danska barnen. Be-

skrifva dem kan jag ej, afmåla ej heller, dess värre. Men nydeligere små såg jag ej i något land, hvarken i Sverige eller Norrige, England eller Frankrike, Schweitz eller Holland. Ja, jag är viss på, att de skulle kunna — om det kom till ett prof — intaga sjelfva Tyskland!...

P. S. i Juni 1849.

Våren står i full blomma och går högsommaren i möte. Danmarks öar ha klädt sig i herrlighet. Bokskogarne susa vid de blå fjordarne; lundarne sjunga, storken är kommen, markerna blomma, »gullregnet» strömmar i vinden. Men det stiger ingen glädjesång af menniskoröster från de vänliga öarna. Tårar, bittra tårar, mödrars, hustrurs, brudars, systrars tårar, falla på den sköna blomklädda jorden. Ack! kriget har på nytt brutit ut, och många landets söner ha fallit och falla ännu, under den hopplösa kampen med en segerrik öfvermakt. En liten hop menniskor står kämpande mot en mångdubbelt öfverlägsen styrka,

en million mot trettio millioner. Huru skulle man kunna hoppas?! Och likväl, — underbart, men sannt — det är ingen misströstan, ingen hopplöshet i den lilla hopen. Så fast tror den på sin rättvisa sak och på den rättvise styraren af folkens öden.

Ingenting kan bättre karakterisera danska folklynnet och sinnesstämningen i denna tid, än den verkan, som här frambringades af den olyckliga affären vid Eckernförde. Nyheten derom kom till Köpenhamn påskaftonen. Hur det brusade denna afton i staden i sorglig oro, hur det stimmade af folk, helst i trakten af posthuset. Bedröfvelse och häpnad stodo på allas ansigten. Obekanta talade till hvarandra, höga och låga meddelade hvarandra hvad de visste, hvad de hört, hvad de kände och tänkte, gräto tillsammans. Det var, som om hvarje familj mistat ett barn. Påskdagen strömmade folket till kyrkorna. Predikanterne talade offentligt från predikstolarna om den inträffade stora olyckan, beklagade, tröstade, uppmuntrade. Dödens och uppståndelsens odödliga thema hade fått en ny, ingripande betydelse.

Folket lyssnade och grät. Det var som en klagodag i Israel. Fäderneslandets olycka var hvar och en enskilts olycka. Slaget, som träffade danska sjömakten, slog hvart hjertas tysta stolthet och hopp. Unga flickor såg jag fälla tårar, icke för de fallna, för de döda, men för — »vores Gefion, för Dannebrog!»

Det var Påskdagen. Annandag-Påsk var det stilla i det glada Köpenhamn. Theatrarna voro stängda; hemska rykten hviskades; man hörde blott suckar och tal om bristande hjertan, hustrurs, brudars!...

Det var andra dagen. Tredje dagen reste sig lifvet med kraft. Frivilliga matroser kommo hundradetals, kommo sjungande, att tillbjuda sig i stället för dem, som vid Eckernförde fallit i dödens eller fiendens våld. Penningebidrag inflöto från alla håll, »till nya krigsrustningar», »till de fallnes och sårades familjer». Den rike gaf rikt af sin rikedom, den fattiga enkan gaf sin skärf, och mödrarne — skönt att säga! — uppmuntrade sjelfva sina söner att gå i striden för fosterlandet.

Några dagar sednare var sinnesstämningen lugn och fattad; och — theatrarna åter fulla af folk.

Men alla hjertan, alla ädla känslor syntes ha öppnat sina källor för att flöda rikligare. Danska folket var nu en enda stor familj, som i sorgens dag slöt sig tillsammans till tröst och till stöd.

Vi tillåta oss här anföra ett litet drag, utmärkande sinnesstämningen i dessa dagar.

Bland de många, som nämndes i tidningarne, såsom fallna vid Eckernförde, var äfven en ung man, som icke var fallen, men som räddade sig på ett nästan underbart sätt, och återkom oväntad till Köpenhamn och till sitt hem der.

Hans moder och hans systrar sutto i sina sorgkläder, som de nyss fått färdiga, då på en gång den saknade sonen och brodern står midt ibland dem!... Modren hade dödt af glädje i denna stund, om icke en stark, hemlig aning, att sonen lefde, hade liksom förberedt henne på densamma.

Nyheten om denna händelse gick som en löpeld genom Köpenhamn. Man sprang från hus och till hus, på cafféer och tidningssalonger, att förkunna den. Alla gladdes, alla jublade, som om hvar man återfått en kär broder. Tårar af glädje och deltagande föllo. Man började hoppas, att de andra fallna kunde uppstå och återkomma också. Främmande för det lyckliga hemmet störtade dit, för att uttala sin glädje, sitt deltagande, för att omfamna den återkomne. Hela staden var en kärleksfull familj.

Dagar, veckor, månader ha gått sedan dess, och kriget fortfar, och utsigterna mörkna, och fienden framgår segrande. Men stilla och fast står det lilla folket, beslutet att våga det yttersta och att kämpa till sista blodsdroppan. Det är ingen glädjesång på de sköna öarne, men ej heller någon klagan. Man bereder sig stilla till nya ansträngningar, nya offer . . . Det är en stark vilja, ett stort mod och ett stort tålamod hos Danmarks folk i denna tid. Man kan ej se det utan rörelse och beundran. Och derföre . . .

Vänliga öar, förtjusande öar, om tårar ännu längre skola falla på er jord, om fienden skall suga er märg och pröfningarne bli allt större — vänliga öar, välsignade öar, välsignade ären J dock!

Det finnes en ära, en seger, en odödlighet, som hvart folk, liksom hvar menniska, kan tillkämpa sig, äfven då det skenbart ligger under för en yttre öfvermakt.

Och derföre — tårar af Danmarks döttrar, fallen, fallen ännu, om så måste vara! Den jord, som J vattnen, är hjeltars jord, och den ädla sorgen är ädel glädjes moder. J skolen lefva att se det bittra utsädet återvända med ädla skördar, och ert älskade »Dannebrog» svaja i glädje öfver Danmarks fjordar, öfver »böljan blå!»

När lifvet hos ett folk är, hvad det är här i denna tid, då vakar dess genius, då är han nära med räddande kraft. Danmarks genius har sagt det:

»Naar Lifvet blomstrer i Danskens Sind
Og Sangen paa Folkets Tunge,
Fuldklar jeg træder i Lifvet ind

Og Skjaldene om mig sjunge.
Mit navn hver Bonde kjender endnu
Og glad jeg rækker ham Haanden,
Med Lyst jeg kommer mit Liv ihu,
Jeg lever med Folkeaanden.
Du ved det Landsman! Jeg er ej död;
Med Kraft jeg kommer tilbage.
Jeg är din fulltro Hjælper i Nöd
Paa Dannemarks gamle Dage.» *)

Not. den 7:de Juli.

I denna stund (kort sedan jag nedskrifvit föregående rader) ljuder ett glädjebudskap genom Köpenhamn: *Danskarnas stora seger öfver upprorshären vid Fredericia, den 5:te Juli!!...*

Om någonsin ett folk förtjenat segra, så är det Danskarne i denna tid, genom deras sätt att bära motgången och att taga segern. I denna stund motväges jublet af sorgebudet om de många fallna. Alla frukta för sina kära. Den tappre general Ryes död beklagas allmänt. Men väl honom!

---

*) »Holger Danske» af B. S. Ingeman.

Den 5:te Juli var hans födelsedag. »Den dagen ämnar jag fira på ett utmärkt sätt» har han för kort sedan skrifvit till sin hustru, »antingen det förunnas mig seger, eller jag blir på valplatsen!» Det var den 5:te Juli som han vann seger och dog hjeltedöden, i den stund han, sedan han fått två hästar skjutna under sig, ånyo, till fots, stormade ett fiendtligt batteri, tillropande sitt folk: »Nej, barn! I dag är ej fråga om återgång!» Och han gick fram till död och odödlighet! Hell den tappre! Hell hans folk!